

свою політичну, управлінську роль у політичній системі шляхом обговорення, підтримки, критики й осуду різних політичних програм, платформ, ідей і пропозицій окремих осіб, громадських формувань, політичних партій, фракцій. Саме засоби масової інформації повинні показувати зразок політичної культури. Преса, інші засоби масової інформації покликані виховувати політичну культуру в суспільстві. Політична культура передбачає добросовісність у викладі точки зору опонента, недопустимість навішування ярликів, підміни переконливих аргументів емоційними засобами суперечок і звинувачень.

Література:

1. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія: конспект лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. – Львів : „Магнолія Плюс”, 2006. – 188 с.
2. Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М.Ф. Головатого та О.В. Антонюка. – К.: МАУП, 2005. – 792 с. – С. 738.
3. Дмитренко М.А. Формування політичної культури суспільства в трансформаційний період: Монографія. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. – 192 с.
4. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія: конспект лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. – Львів : „Магнолія Плюс”, 2006. – 188 с.
5. Бебик В. Політологія для політика та громадянина: [монографія] / В. Бебик. – К.: МАУП, 2003. – 424 с.
6. Головатий М. Соціологія політики: [навч. посібник] / М.Головатий–К.:МАУП,2003.–504с.
7. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. (Серия: История России. Современный взгляд). – Алгоритм, 2000. – 688 с.
8. Дмитренко М.А. Тенденції політичного розвитку України.–К.: НКЦ СБ України,2005.–76с
9. Телешун С.О., Баронін А.С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації, - К., Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2001. – С.112.
10. Основи демократії: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів / За заг. ред. А. Колодій, Ін-т вищої освіти. – Вид. 2-ге, стереотипне. – К.: Вид-во „Ай Бі”,2004. –668с.
11. Виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління, створення умов для його розвитку як чинник забезпечення національних інтересів України: аналітично-інформаційні матеріали. – К.: Державний ін-т проблем сім’ї та молоді, 2003. – 191 с.
12. Харченко Л.С., Ліпка В.А., Логінов О.В. Інформаційна безпека України: Глосарій / За заг. ред. Р.А. Калюжного. – К.: Текст, 2004. – 136 с.

Мороз Андрій Сергійович,
аспірант кафедри політичних наук
НПУ імені М.П. Драгоманова

УДК 327(477)(091)

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ОЧИМА МОЛОДІ: ІСТОРИКО-ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглядаються базові принципи формування ціннісно-політичних орієнтацій молоді в сфері зовнішньої політики. Окреслюються головні періоди та причини трансформації зовнішньополітичних орієнтацій молоді протягом незалежного існування України в геополітичному просторі.

Ключові слова: політичні цінності, ціннісно-політичні орієнтації, молодь, громадянська позиція, електоральна конфліктність, національне самовизначення, зовнішня політика.

В статье рассматриваются базовые принципы формирования ценностно-политических ориентаций молодежи в области внешней политики. Очерчиваются главные периоды и причины трансформации внешнеполитических ориентаций молодежи на протяжении независимого существования Украины в геополитическом пространстве.

Ключевые слова: *политические ценности, ценностно-политические ориентации, молодежь, гражданская позиция, электоральная конфликтность, национальное самоопределение, внешняя политика.*

The basic principles of formation of youth valued-political orientations in the sphere of Ukrainian foreign policy are examined in this article. The main periods and reasons of transformation of foreign-policy orientations of youth during the independent existence of Ukraine in geopolitical space are outlined.

Keywords: *political values, valued-political orientations, youth, civil position, electoral conflict, national self-determination, foreign policy.*

Україна, як самостійна і суверенна держава існує в геополітичному просторі вже протягом майже двох десятиліть. Однак чітка ієрархія пріоритетів щодо розвитку зовнішньої політики досі не напрацьована. Вона змінюється протягом всього періоду незалежності із зміною владної еліти. На зміну «двовекторності» Л.Кучми приходять «проевропейськість» В.Ющенка, далі – декларована «багатовекторність» В.Януковича. Але зовнішньополітична діяльність жодного із них не приносить реальних результатів в процесі становлення України на міжнародній арені як країни регіонального лідера. Навпаки, часта зміна стратегії виступає, скоріше, дестабілізуючим чинником, що поглиблює і без того суттєвий розкол українського суспільства.

Об'єктивною причиною невизначеності зовнішньополітичного курсу України є, насамперед, її географічне положення. Будучи центром Європейського континенту, Україна виконує потужну геополітичну роль головного «посередника» між країнами Європи та Азії. Як наслідок її територія часто виступає об'єктом геополітичних інтересів головних світових лідерів. Не дарма німецький канцлер Отто фон Бісмарк зазначав: «хто контролює Україну – контролює Європу, хто контролює Європу – керує всім світом».

Проте існує і ряд чинників внутрішньополітичного характеру, що впливають на формування головних засад зовнішньої політики. Відсутність української національної ідеї, недосконалість законодавства, превалювання фінансово-промислових інтересів над державницькими, відсутність консолідованої позиції громадян щодо цих питань є тими причинами, що гальмують успішну інтеграцію України до світового співтовариства. Саме без консолідації громадськості, а особливо такої прогресивної її частини як молодь, щодо актуальних проблем сьогодення, неможливий майбутній розвиток держави, започаткування важливих загальнодержавних реформ та реалізація їх на рівні системних політичних, економічних та соціальних перетворень. «Від здатності молоді бути активною, дієздатною та творчою силою залежать перспективи державорозбудовчого процесу в Україні» [7; с.7]. Виходячи з цього, головним завданням нашого дослідження є з'ясування позицій молодого покоління у визначенні векторів зовнішньополітичного розвитку України на різних етапах її становлення. В сучасній політичній науці проблема зовнішньополітичних орієнтацій молоді досліджена поверхово. Серед вітчизняних науковців, які розглядають політичні цінності молоді в контексті таких явищ як політична культура, соціалізація, політична система, можна виділити В.Бебика, М.Головатого, В.Горбатенка, А.Левенця, С.Рябова, П.Сліпця, Ю.Шайгородського та інших. В історико-соціологічному зрізі ціннісною проблематикою займаються І.Гавриленко, П.Мельник та М.Недюха. Більш ґрунтовні дослідження, власне, ціннісних орієнтацій молоді протягом незалежності здійснювали працівники Державного інституту розвитку сім'ї та молоді (в минулому – Український науково-дослідний інститут проблем молоді) О.Балакірева, В.Головенько, Л.Волинець, О.Корнієвський, В.Ребало, О.Яременко та ряд інших. Особливу роль в моніторингу громадської думки молоді щодо

актуальних проблем сучасності (в т.ч. зовнішньої політики) відіграють сьогодні Інститут соціології НАН України та Український центр економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова. Здійснюючи комплексний аналіз матеріалів моніторингових соціологічних досліджень, які проводилися різними консалтинговими компаніями та соціологічними агенціями протягом 1991 – 2010рр., спробуємо прослідкувати динаміку зміни відношення молодіжної громадськості щодо головних векторів зовнішньополітичного розвитку України.

Якщо проаналізувати стратегічний зовнішньополітичний курс України через призму ціннісно-політичних орієнтацій, то слід відмітити що серед молоді присутня певна амбівалентність поглядів стосовно вибору того чи іншого вектору розвитку. Така неоднозначність існує протягом всього періоду незалежності та спричинена значними розбіжностями у розумінні ключових переваг та недоліків, котрі очікуватимуть нашу країну у випадку приєднання до будь-якої міжнародної структури. На підставі здійснених досліджень вважаємо за необхідне виділити окремі періоди розвитку ціннісних зовнішньополітичних орієнтацій молоді. На нашу думку, таких періодів є чотири:

1. «Постсоціалістичний» період. (1991 – 1994рр.)

Становлення України в 1991р. як окремої незалежної держави поставило перед її керівництвом зокрема та суспільством загалом ряд викликів політичного, економічного та соціального характеру, від вирішення яких залежало подальше існування України на політичній мапі світу. Перш за все необхідно було юридично оформити механізми реалізації влади всередині країни як на загальнодержавному так і на регіональному рівнях. Водночас відбувся крах системи колективістських цінностей та розпочався процес становлення якісно нової системи ціннісно-політичних орієнтацій молоді. Українське суспільство та молодь в тому числі повинні були визначитися з перспективами міжнародних відносин, які на той час не мали ознак багатовекторності та здебільшого визначалися двома парадигмами – або ставати на цілковито самостійний шлях розвитку, або підтримувати союз з Росією та іншими країнами постсоціалістичного простору в межах СНД. В такій ситуації, за даними соціологічного дослідження проведеного в травні 1991р. Українським НДІ проблем молоді, 63% молодих громадян вважали, що Україна повинна бути політично незалежною державою, а 26% що вона повинна увійти до Союзу Суверенних Держав (сьогодні СНД) [3; с.76]. Поглиблення протягом наступних років кризових явищ в економічній, соціальній та культурній сферах змістили акценти молоді стосовно зовнішньополітичних орієнтацій країни. Тому впродовж 1992 – 1994 років зросла кількість молодих людей, які підтримують курс на об'єднання країн СНД в єдину державу, - якщо у 1992 році вони склали лише 18,4% опитаних, у 1993 – 26,3%, то у 1994 році – 44,7%. Однак частка тих, хто виступав за вихід з СНД і проведення незалежної політики зменшилась незначно [2; с.63].

Головними факторами що впливали тоді на формування ціннісних орієнтацій молоді було поглиблення економічної кризи, недосконало здійснені заходи щодо управління державою, зниження попиту на молодіжну робочу силу, що не давало можливостей молоді для самореалізації свого потенціалу. Брак інформації щодо можливих векторів міжнародної інтеграції, наслідки ідеологічної ізоляваності українського суспільства від цивілізованого світу перешкоджали молоді здійснити правильний вибір, оскільки не було вибору як такого. Початок перехідного періоду розвитку українського суспільства обумовив кардинальне коливання оціночних суджень молоді від позитивних до негативних стосовно довіри до нової влади та впевненості в ефективності її функціонування. В молодіжних колах формувалася усталена думка про те, що молода держава не здатна буде самотужки забезпечити їм гідний рівень життя. Як результат відбулася досить парадоксальна ситуація, коли українська молодь ревно виступаючи за незалежність України, вже через чотири роки самостійного геополітичного функціонування почала все частіше підтримувати об'єднання країн СНД в єдиній державі, що фактично мало означати відновлення діяльності Радянського Союзу тільки вже під іншою назвою.

2. «Самостійницький» період (1995 – 2002рр.)

Кінець 1994р. по праву можна вважати переломним періодом в зовнішній політиці України. Протягом попереднього етапу розвитку відбулася нормативно-правова регламентація зовнішньополітичної діяльності (Верховною Радою України прийнято постанову № 3360-ХІІ «Про основні напрями зовнішньої політики України» (2 липня 1993р.), Україна приєдналася до Організації з безпеки і співробітництва в Європі (30 січня 1992р.), та до Ради євроатлантичного партнерства (10 березня 1992р.), підписано договір із НАТО про співробітництво в рамках програми «Партнерство заради миру»). Відтак набули правових основ відносини між Україною та ЄС які започаткували взаємовигідне співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Така ситуація дещо вплинула на молодіжну свідомість та змістила акценти ціннісних орієнтацій молодого покоління з проросійських на самостійницькі. «У 1995р. 21% з числа опитаних молодих громадян України взагалі заявили, що СНД не має майбутнього, 25% що це має бути економічний і політичний союз держав, а 51% молодих респондентів зазначили, що Україна має розвивати рівноправні стосунки з усіма країнами Сходу і Заходу при зміцненні власної незалежності» [3; с. 76]. Утвердження самостійницьких тенденцій в молодіжному ціннісному просторі простежуються і в подальшому, що підтверджують дані іншого соціологічного опитування проведеного у травні 1997р. центром «Соціальний моніторинг» та Українським НДІ проблем молоді. Згідно цього дослідження, ідея формування політичного об'єднання в межах СНД із створенням гіпотетичних політичних надбудов у вигляді єдиних структур влади, армії, спільної зовнішньої політики не має перспектив для існування. Четверть респондентів таке об'єднання не підтримала, половина – заперечила, ще чверть не змогла визначитися. [1; с.173 – 174]. Ще один соціологічний моніторинг громадської що проводився Інститутом соціології НАН України за сприяння фонду «Демократичні ініціативи» засвідчив, що в 1994р. кількість тих хто підтримував першочергове розширення в межах СНД становила 40,5%, в 1998р. таких людей вже було 23,8%, а в 2002 – 13,4%.

Однією з визначальних характеристик, що вплинула на трансформацію зовнішньополітичних ціннісних орієнтацій молоді стала зміна соціально-політичних та економічних умов її життєдіяльності. Так, після доволі нестабільних перших років становлення української державності, відбулося певне налагодження політичної, економічної, фінансової та соціальної сфер. Зокрема 27 березня 1994р. були проведені дострокові вибори до Верховної Ради, а в червні – липні 1994р. вибори Президента. Оновлення правлячої еліти, хоча й досить умовне, сприяло стабілізації економічної ситуації. В таких умовах, порівняно з попередніми роками, в свідомості молоді виникла нова орієнтаційна детермінанта у вигляді надії на майбутній успішний розвиток країни, що суттєво вплинуло на підвищення молодіжного національного самовизначення. Самостійницькі тенденції ще більше утвердились після прийняття 28 червня 1996р. Конституції України, яка закріпила здобутки суверенної України і визначила фундаментальні права та свободи людей на безпеку, здоров'я та самовизначення у власній країні.

Поступово почали також викристалізовуватися паростки громадянського суспільства, зокрема його молодіжного сегменту. Молодіжний рух протягом цього періоду набув ознак кількісного та якісного розширення. Порівняно з 1995р., коли в Україні існувало 28 зареєстрованих всеукраїнських молодіжних організацій, в 2002р. таких організацій вже було 97 [7; с. 109]. Поряд з цим розвивався й характер їхніх ідеологічних орієнтацій. Зокрема появились такі, котрі орієнтувалися на інтеграцію до євроструктур та виступали за демократичні перетворення. Наприклад, член молодіжної громадської організації «Демократичні перетворення України» О.Гонтарук зазначав, що «найважливішими передумовами поступу України у Європейське співтовариство є швидке подолання залишків старої адміністративно-командної системи і тоталітаризму, гуртуючи суспільство у єдину політичну націю і з єдиним ментальним простором та високою культурою» [4; с.75].

3. «Проевропейський» період (2003 – 2008рр.)

Початок XXI ст. привніс багато новизни в систему соціально-політичних відносин. Еволюція міжнародних правових систем та модернізація політичних процесів суттєво вплинули на характер взаємодії між державами в геополітичному просторі. Набули нових ознак головні функції держави, серед яких дедалі більшої пріоритетності отримували тенденції до першочергових орієнтацій на права та свободи людини. Переосмислення національних інтересів країни в першу чергу відбувалося в ключі забезпечення нею захисту своїм громадянам їх прав та свобод за межами країни, підтримка українців за кордоном. Після того як в 2002р. Україна проголосила курс на євроатлантичну інтеграцію палкі дискусії політичного та наукового істеблїшменту щодо доцільності приєднання до міжнародних організацій колективної безпеки набули нового формату, під час якого особливо актуальним постало питання національного самовизначення молоді, суть якого полягає у «вільному і суверенному визначенні кожною нацією чи іншою етно-соціальною спільністю своєї долі, державних форм свого існування і взаємовідносин з іншими народами (етносами)»[10; с.145]. Національне самовизначення молоді в контексті зовнішньополітичної інтеграції України означає, на нашу думку, вибір нею такого шляху розвитку, відповідно до якого будуть максимально враховані інтереси титульної нації, що її населяє. Протягом цього періоду рівень підтримки молоддю зовнішньополітичного курсу України зазнав помітних трансформацій. За даними моніторингу громадської думки, що проводився соціологічною службою Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова з лютого 2002р. по квітень 2008р. традиційно молоді громадяни визначали для України два варіанти геополітичного розвитку (ЄС - Росія), однак в цей період простежується тенденція до зміщення акцентів молоді в сторону прозахідних орієнтирів. Так, на початку 2003р. 36,3% найбільш соціально активної вікової групи молоді віком від 18 до 29 років вбачала що Україні слід віддавати перевагу розвитку контактів з ЄС. А починаючи з травня 2006р. їх число помітно збільшилося, і в лютому 2008р. досягло максимальної відмітки – 47,1% [9; с.37]. Поряд з цим суттєво зменшилася кількість респондентів, котрі пов'язували майбутню долю України з СНД.

Головними факторами, що визначали зміст зовнішньополітичних орієнтацій молоді в цей період, на нашу думку, були:

- стан політичної системи України на початку XXI ст., розмитість політичного простору, що унеможливило встановити єдині правила гри для всіх політичних таборів. Неструктурованість і непрозорість політичного простору заважала формуванню громадянської ідентичності у політичній свідомості молоді.

- прихід до влади представників «помаранчевої» команди та їх курс на євроінтеграцію. Залучення представників світової громадськості та експертного середовища для спостереженнями за політичними подіями в Україні.

- прийняття новою владною елітою ряду рішень стосовно інформування громадськості про переваги європейської та євроатлантичної інтеграції України. Зокрема прийнято Закон України «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 роки», в якому окремим завданням держави було забезпечення інтеграції молоді до світової та європейської молодіжної спільноти [5].

- розвиток, порівняно з попередніми роками, свободи слова, що спричинило появу численних коментарів з боку представників різних політичних таборів стосовно перспектив зовнішньої політики України.

- дії політичних сил та їх симулякрів під час виборчих кампаній, зростання електоральної конфліктності внаслідок політичної боротьби, в основу якої закладалися інтереси фінансово-промислових груп, а не громадян.

- зростання негативного відношення молоді до політичної діяльності та органів державної влади, через нездатність останніх виконувати свої прями обов'язки із забезпечення молоді гідним рівнем життя.

- зміна механізмів соціалізації, лібералізації й емансипації, що спричинила відповідні зміни в процесі інтеграції молоді в політичну сферу українського суспільства, тощо.

4. «Проросійський» період. (Грудень 2008р. – Липень 2010р.)

Сучасний стан суспільних настроїв щодо зовнішньополітичних ціннісних орієнтацій молоді дедалі частіше стає об'єктом спостережень науковців, політиків, соціологів. Очевидно наукова еліта та громадськість усвідомили, що без консолідованої громадянської позиції, прийняття будь-яких стратегічних рішень щодо інтеграції України до міжнародних формувань не можливе. Щоправда еліта політична цього не усвідомила і продовжує й надалі загострювати протиріччя серед населення західних та східних, північних та південних регіонів країни, маніпулюючи фактами, оперуючи цифрами та свідомо перекручуючи інформацію. «Наріжним каменем основних суперечностей, - вважає С. Телешун, - є боротьба за контроль над власністю і розподілом функціональних повноважень, що регулюють взаємовідносини між власниками і встановлюють контроль над бюджетними ресурсами. Крім того, структурні зміни всередині суспільства істотно корелюються потужними зовнішньополітичними впливами основних світових та регіональних лідерів, які прагнуть формувати підконтрольні їм групи впливу для реалізації власних національних інтересів» [11; с.3 – 4].

На сьогоднішній день існує ряд чинників, що об'єктивно впливають на формування політичної думки молодого покоління про орієнтацію України в геополітичному просторі. Український науковець В.Онищук серед них виділяє наступні:

- колишнє розшматування етнічної території між країнами-сусідами, що не могло не позначитися на ментальності населення різних регіонів України та науково-політичних підходах до розв'язання проблеми суверенітету;

- пошуки приязні сусідів, наміри співіснувати з ними на рівних;

світова фінансово-економічна криза, яка поглибила жалюгідний стан вітчизняного виробника, довела до втрати фінансової спроможності пересічного українця і привела до політичного збурення усього населення та поглибила існуюче безробіття працездатних, що особливо відчула молодь [8; с.46]. Додавши до цих чинників ще й такий як нездатність владного бомонду, за наявності відносно високої підтримки громадськості, після «помаранчевої революції» довести населенню практичними кроками переваги європейського та євроатлантичного інтеграційного курсу країни, отримуємо цілком очікуваний результат у ціннісній свідомості молоді. Його можна охарактеризувати як новий етап переорієнтації цінностей. Іншими словами серед молоді зріс «попит» на деякі цінності радянського зразка – стабільність, порядок, моральність, тощо. Як наслідок, рівень підтримки молоддю відносин з країнами ЄС та Росією зазнав помітних коливань в діаметрально протилежній пропорції. Якщо в квітні 2008р. за відносини з ЄС виступали 44% молоді, то в листопаді 2009р. їх частка зменшилася до 35,3%. Натомість прихильників проросійського курсу побільшало з 34,9% до 40,2% [6; с. 39]. Останнє дослідження зафіксувало найнижчий за весь період рівень підтримки дорослим населенням контактів з країнами ЄС (23,8%) і найвищий – з РФ (52,5%) [6; с.39].

Однією з найбільш ймовірних причин таких змін є проведення президентської виборчої кампанії 2009-2010рр., під час якої спостерігалися сплески антизахідної риторики і активні спекуляції на проросійських настроях населення східних областей країни, та прихід до влади команди, що орієнтована на співпрацю з РФ. Взагалі існує чіткий взаємозв'язок між проведеннями виборчих кампаній та зміною молодіжних цінностей. Це відбувається насамперед через нав'язування населенню своєї, часто антагоністичної, ідеології конкуруючими таборами. Цю проблему прийнято вважати проблемою електоральної конфліктності, як способу розвитку і здійснення електоральної поведінки в різних її формах.

Отож, протягом останніх двох років існує помітна загальноукраїнська тенденція переорієнтації зовнішньополітичного вектору із проєвропейського на проросійський. Представники Центру ім. О. Разумкова припускають, що «пріоритетність російського напрямку значною мірою обумовлена тим, що сьогодні відносини Києва і Москви знаходяться

у кризовому стані і громадяни усвідомлюють важливість їх покращення. Водночас, тенденція зниження евосимпатій в українському суспільстві, зокрема, пояснюється тим, що курсу на наближення до ЄС бракувало практичних результатів, що, по суті, дискредитувало саму ідею руху до Європи» [6; с.39]. Можна частково погодитись з такою позицією, однак існує також ряд інших факторів, котрі детермінують останнім часом орієнтаційні погляди молодого населення. Серед інших необхідно виділити наступні:

- відсутність практичних кроків «помаранчевої» влади щодо підтримки євроінтеграційного курсу України, окрім того що 16 травня 2008р. Україна набула повноправного членства в СОТ. Однак, навіть після вступу до цієї організації українські громадяни та молодь в тому числі не відчули якісних змін в повсякденному житті, не були вирішені жодні їхні проблеми.

- прихід до влади проросійського кандидата В.Януковича, який впродовж останніх років виступав за першочерговість відносин з Росією і за надання російській мові статусу другої державної та протягом перших місяців своєї діяльності зумів переорієнтувати країну з Заходу на Схід;

- ліквідація Президентом України ряду координаційних органів державної влади, головним завданням яких було сприяння інтеграції України до ЄС та НАТО. (Міжвідомча комісія з питань підготовки України до вступу в НАТО, Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України, тощо.);

- розгортання новою владою пропагандистських інформаційних кліше щодо пріоритетності просхідного зовнішньополітичного розвитку та поширення антинаївської риторики в ЗМІ.

- наслідки світової економічної кризи, що спричинила високий рівень молодіжного безробіття та поглибила ряд інших молодіжних проблем та нездатність українських високопосадовців керувати країною в кризових ситуаціях, тощо.

Таким чином, бачимо що протягом незалежного існування України на політичній арені, можна виділити чотири етапи становлення ціннісної детермінанти молоді в сфері зовнішньополітичних відносин. Вони, як правило, є результатом неефективної діяльності державних керманців, що спрямована здебільшого на задоволення корпоративних інтересів, аніж на реалізацію державотворчого процесу. Як наслідок, спостерігаємо досить сповільнені, порівняно з іншими країнами Східної Європи, темпи демократичних змін. Стан транзитного переходу українського суспільства охоплює вже другий десяток років і результати таких трансформацій мають двоякі наслідки. З однієї сторони розвиваються демократичні інституції, утверджується свобода слова, виникає численна кількість нових громадських організацій, поширюється плюралізм думок. З іншої спостерігається нерозвиненість політичних інститутів, недосконалість законодавства, слабкість громадянського суспільства, недовіра народу до влади внаслідок бездіяльності останньої, криза моралі і політичної свідомості та ряд інших. Взаємодія в політичному житті суспільства позитивних та негативних наслідків трансформаційних перетворень призводить до виникнення своєрідного соціально-політичного кітчю, який вимагає від молоді нового політичного і економічного мислення. Становлення нових політичних цінностей в таких умовах має відбуватися через усвідомлення кожною молодою людиною необхідності соціально-політичних змін. Держава, в свою чергу, повинна забезпечити такі умови життєдіяльності для молоді, в яких молодий громадянин своїм розумом та працею на користь держави забезпечить їй успішну інтеграцію до міжнародної спільноти. Тому від зовнішньополітичних орієнтацій молодого покоління, що продовжить жити після нас і творити майбутнє, залежить подальший розвиток українського суспільства. Зовнішня політика нової влади має бути збалансованою та продуманою, побудованою на консолідованій громадській думці. Завдання політиків - відшукати механізми збереження і поглиблення добросусідських відносин з Росією поряд із забезпеченням вступу країни до європейського співтовариства.

Література:

1. Балакірева О.М. Соціально-політичні орієнтації та громадянська позиція молоді в умовах формування громадянського суспільства в Україні / О.М. Балакірева, В.І. Мельниченко, Я.В. Немирівський // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання: Збірник наукових публікацій Українського інституту соціальних досліджень за підсумками виконаних програм і проектів у 1997 році.– Х. : НВФ «Студцентр», 1998.–Вип.7.–С.173–179;
2. Балакірева О.М., Волинець Л.С., Головатий М.Ф., Головенько В.А., Корнієвський О.А. Молоде покоління нової України: Ескіз соціального портрету / Український НДІ проблем молоді / В.В. Барабаш (ред.кол.та упоряд.). – К. : А.Л.Д., 1995. – 89с.;
3. Бебик В.М. Проблеми формування політичної культури сучасної молоді / В.М. Бебик, М.Ф. Головатий, В.А. Ребкало // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання. Збірник наукових публікацій Українського НДІ проблем молоді за підсумками виконання наукових програм і проектів у 1995 р. – К. : А.Л.Д., 1996. – вип. 5. – С. 76 – 90;
4. Гонтарук О. Роль молодіжних громадських організацій в українському суспільстві / О. Гонтарук // Молодь – громадські організації – громадянське суспільство. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (Київ, 27 – 28 вересня 2001р.). – К. : Міленіум, 2001. – С. 75 – 81;
5. Закон України «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004 – 2008 роки» № 1281-IV від 18.11.2003 [Електронний ресурс] // Інтернет-портал Верховної Ради України. – Електронні дані. – Дата доступу: 01.09.2010. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua>.;
6. Зовнішня політика очима громадян. Соціологічне дослідження//Нац. безпека і оборона.– К.:Центр економічних і політичних досліджень ім.О.Разумкова,2010.–№2(113).–С.39–72;
7. Нове покоління незалежної України(1991 – 2001 роки):Щорічна доповідь Президентів України,Верховній Раді України,Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні(за підсумками 2001р.).–К.:Державний інститут проблем сім'ї та молоді,2002.–212с;
8. Онищук В. Соціальні технології упровадження моделей євроатлантичної інтеграції України та формування світоглядних орієнтирів молоді/В. Онищук//Молодіжна політика: проблеми та перспективи: Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції. (Дрогобич, 5–16 травня 2009р.)/Наук.ред.С.А.Щудло.–Дрогобич.–2009.–С.46–49;
9. Співробітництво України з ЄС: оцінки громадян. Соціологічне дослідження // Національна безпека і оборона. – К. : Центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова, 2008. – № 6(100). – С. 37 – 56;
10. Тадевосян Э.В. Словарь-справочник по социологии и политологии / Э.В. Тадевосян. – М. : Знание, 1996. – 272с.;
11. Телешун С.О. Нові українські політичні реалії і процес формування засад громадянського суспільства / С.О. Телешун // Політичний менеджмент. – К. – 2008. – № 1. – С. 3 – 8;

Колісніченко Роман Миколайович,
аспірант кафедри політичних наук
НПУ імені М.П. Драгоманова

УДК 342.8-053.67:327(477)

**ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ (ЧАСТИНА II)**

Перша частина статті опублікована у Науковому Часописі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. - Випуск 3. – К., 2010. – С. 78 – 84.

За результатами опитування, проведеного Українським інститутом соціальних досліджень ім. О. Яременка та Центром „Соціальний моніторинг” у вересні 2007 року у всіх регіонах України на запитання «На Ваш погляд, у якому союзі держав було б краще жити